

БОЙОВИЙ ХОРТИНГ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРАВОХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ

*МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
ДЕРЖАВНОГО ПОДАТКОВОГО УНІВЕРСИТЕТУ*

**COMBAT HORTING AND ACTIVITIES
OF UKRAINIAN LAW ENFORCEMENT
AUTHORITIES**

ІРПІНЬ – 2022

**МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ
ТА МИТНОЇ СПРАВИ
КАФЕДРА ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

***МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ***
**БОЙОВИЙ ХОРТИНГ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ
ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ**

**03–04 січня 2022 року
м. Ірпінь**

*Рекомендовано до друку Науково-методичною колегією
Національної федерації бойового хортингу України
(протокол від 08.01.2022 № 11).*

Організаційний комітет конференції

Голова оргкомітету:

Чмелюк В. В. – кандидат юридичних наук, професор кафедри правоохоронної діяльності Державного податкового університету, полковник податкової міліції, учасник бойових дій.

Голова науково-методичної ради оргкомітету конференції:

Єрмоєнко Е. А. – професор кафедри правоохоронної діяльності Державного податкового університету, кандидат педагогічних наук, президент Національної федерації бойового хортингу України, Заслужений працівник фізичної культури і спорту України, Заслужений тренер України, майстер спорту України міжнародного класу, майор десантно-штурмових військ ЗС України, учасник бойових дій.

Заступники голови оргкомітету:

Гришук В. Л. – кандидат юридичних наук, начальник кафедри правоохоронної діяльності Державного податкового університету, підполковник податкової міліції, учасник бойових дій;

Бухтіяров О. А. – кандидат юридичних наук, заступник начальника кафедри правоохоронної діяльності Державного податкового університету, учасник бойових дій.

Члени оргкомітету:

Параниця С. П. – кандидат юридичних наук, професор кафедри правоохоронної діяльності Державного податкового університету, учасник бойових дій;

Антоненко С. А. – кандидат наук з фізичного виховання та спорту, професор кафедри правоохоронної діяльності Державного податкового університету;

Бадьора С. М. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри правоохоронної діяльності Державного податкового університету;

Гарбовський Л. А. – кандидат юридичних наук, доцент кафедри правоохоронної діяльності Державного податкового університету.

Є80 Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 03–04 січня 2022 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Державний податковий університет [та ін.]. – Ірпінь, 2022. – 1738 с.

Збірник містить наукові роботи учасників конференції, дослідження з педагогіки, психології, філософії, історії, теорії і методики викладання бойового хортингу, проведені відповідно до угоди про співпрацю між Національною федерацією бойового хортингу України та Державним податковим університетом. Матеріали представляють узагальнені результати досліджень у напрямі теоретичних та практичних аспектів удосконалення професійних компетентностей фахівців бойового хортингу у системі правоохоронних органів України.

Матеріали подаються мовою оригіналу. За достовірність фактів, статистичних та інших даних, точність формулювань і висновки несуть відповідальність автори матеріалів.

АНАЛІЗ РІВНЯ ЗНАНЬ УЧНІВ ШКІЛЬНОЇ СПОРТИВНОЇ СЕКЦІЇ БОЙОВОГО ХОРТИНГУ ПРИ ЗАСВОЄННІ ПРЕДМЕТУ “ЗАХИСТ УКРАЇНИ”

ЄРЬОМЕНКО Едуард Анатолійович
Державний податковий університет

***Анотація.** У даній науковій статті характеризувано особливості перевірки і контролю якості засвоєння знань учнями гуртка бойового хортингу на уроці з предмету “Захист України”, визначено предмет “Захист України” як основна форма військово-патріотичного виховання спортсменів бойового хортингу старшого шкільного віку, описано зародження принципів національно-патріотичного виховання в колективі бойового хортингу, філософії національного професійно-прикладного виду спорту України бойового хортингу. Зазначено, що планування захисту України у закладах освіти та оборонно-спортивних оздоровчих таборах здійснюється згідно з Програмою захисту України і повинно бути спрямоване на всебічну та якісну підготовку юнаків до навчально-польових зборів, забезпечувати повне виконання програми, комплексне вивчення всіх її розділів у тісному зв’язку з іншими предметами. Загальні вимоги до планування навчально-виховного процесу такі самі, як і до інших предметів загальноосвітнього циклу. Вони визначаються такими дидактичними принципами: науковість, розвиваючий і виховний характер навчання, свідомість та активність у навчанні; систематичність, послідовність, доступність, наочність у навчанні, міцність засвоєння знань, умінь і навичок; колективний та індивідуальний підхід у навчанні. Формування якостей, необхідних майбутньому воїну, багато в чому залежить від обґрунтованих і об’єктивно діючих зв’язків між допризовною підготовкою та іншими шкільними основами наук. Міжпредметні зв’язки – спільна діяльність викладача предмета “Захист України” та учнів, під час якої у навчальній роботі використовується зміст інших навчальних дисциплін (історії, фізики тощо), здійснюється процес взаємного забезпечення знань як засіб узгодженості навчальних програм і підручників з урахуванням педагогічних умов, принципів побудови дидактичних систем. Міжпредметні зв’язки позитивно впливають на навчально-виховний процес і розвиток особистості старшокласника. Досвід викладання підказує: для того щоб сформувати у кожного учня інтерес до матеріалу, який вивчається, мало правильно викласти його по суті. Необхідний високий емоційний рівень уроку. Великі можливості викладачу предмета “Захист України” надають література, мистецтво та гурткові заняття з бойового хортингу в закладі освіти. Під час аналізу можливостей уроку з військово-патріотичного виховання учнів доцільно враховувати такі критерії: педагогічно обґрунтована постановка конкретної мети перед уроком; наявність мотивів, стимулів, що спонукають учнів до навчальної діяльності; передача учнями знань і вмінь, які сприяють формуванню військово-професійних якостей, широкої науково-технічної культури, що визначає новий тип воїна.*

***Ключові слова:** перевірка і контроль якості знань, предмет “Захист України”, філософія бойового хортингу, бойовий хортинг, військово-патріотичне виховання, готовність до захисту Батьківщини, учні гуртка бойового хортингу.*

Актуальність наукового дослідження. Система роботи викладача-організатора предмета “Захист України” щодо формування в школярів готовності до захисту Батьківщини має необхідні теми для організації військово-патріотичного виховання дітей та молоді.

Наукове обґрунтування системи роботи вчителя щодо формування в учнів спортивної секції бойового хортингу готовності до виконання священного конституційного обов’язку – захисту України – вимагає виявлення особливих компонентів, що входять в цю систему, їх структури і функцій в процесі військово-патріотичного виховання школярів.

Першою складовою системи є постановка мети і завдання [1–10; 19–32]. Основна мета військово-патріотичного виховання учнів – дати знання але основам військової справи, виховання поваги до Збройних Сил України – повинна бути розчленована на ряд цілей, які охоплюють навчальний процес, навчальну дисципліну, систему уроків, окремі уроки і, нарешті, створювані на них окремі педагогічні ситуації.

Ці цілі повинні проектуватися як очікуваний результат і відповідати цілям військово-патріотичного виховання, заданим суспільством. Визначивши цілі кожного уроку, учитель відбирає засоби їх реалізації, звертаючи увагу в першу чергу на зміст уроку [11].

Реалізація запланованих цілей уроку залежить перш за все від методів навчання і виховання, діяльності вчителя і учнів, психологічного мікроклімату в класі (громадська думка, міжособистісні відносини тощо). Метод навчання виступає як інструмент залучення учнів до діяльності. Від того, що буде предметом діяльності на уроці, які ідеї і яке відношення до цих ідей вдасться сформуванню вчителю, залежить в кінцевому рахунку виховний ефект навчання.

Виклад основного матеріалу. При виборі методів навчання необхідно враховувати функції змісту уроку, дидактичні цілі навчання, пізнавальні можливості учнів, рівень підготовки самого вчителя. Ефективність методів навчання визначається не окремими методичними знахідками, а їх системою.

Вчителю в ході уроку необхідно спиратися на відому психологічну закономірність: для формування певної властивості особистості учня його необхідно включити в діяльність, в якій ця властивість з'являється, стає для нього життєво необхідною. Активний стан учня на уроці сприяє його розвитку. Ця психологічна основа розробки уроку нерідко недооцінюється, що призводить до необґрунтованого відбору змісту, форм і методів уроку, чи не спонукає до високої активності учня. Найважливішим моментом уроку може бути створення проблемної ситуації. Поставлена проблемна ситуація активізує увагу учнів.

В ході уроку вчителю необхідно використовувати знання учнів із загальноосвітніх предметів (фізики, математики, історії, біології, хімії) і відомості, почерпнуті ними із засобів масової інформації. На закінчення необхідно ознайомити школярів з науково-популярною літературою, спонукати їх до самостійного розширювання свого кругозору.

Під час аналізу можливостей уроку з військово-патріотичного виховання учнів доцільно враховувати такі критерії:

1. Педагогічно обґрунтована постановка конкретної мети перед уроком.
2. Наявність мотивів, стимулів, що спонукають учнів до навчальної діяльності.
3. Передача учнями знань і вмінь, які сприяють формуванню військово-професійних якостей, широкої науково-технічної культури, що визначає новий тип воїна.

Дуже важливий оптимальний вибір структури уроку, яка б забезпечила, комплексний, різнобічний вплив на особистість у підготовці її до захисту України [12–18]. Під час розробки структури уроків учитель виходить не тільки з програмного матеріалу, але і з функціональних можливостей і місця кожного уроку у вирішенні завдань формування особистості школяра. Він враховує, наскільки той чи інший засіб може бути для підготовки молодих людей до військової служби найбільш ефективним, а також залежність ефективності функцій того чи іншого педагогічного засобу від конкретної ситуації (наприклад, один і той же факт з історії Збройних Сил України в залежності від його зв'язку з програмним матеріалом і життєвим досвідом учнів має різне мотиваційне значення).

Уроки з предмета “Захист України” один із шляхів формування світоглядного практичного характеру і виховання особистості громадянина.

Перш за все це стосується розділу “Основи військової служби”, завдання якого – військово-патріотичне виховання молоді та орієнтація учнів на майбутню військову службу, допомога в осмисленні її змісту. Тут дуже важливим є вивчення теми “Збройні Сили України”. В арсеналі викладача – широкий спектр форм уроків і занять з розділу початкової військової підготовки предмета “Захист України”.

Наведемо приклади побудови уроків під час вивчення розділу “Основи військової служби”.

Урок у формі журналу. Усний журнал як форма організації навчального процесу покликаний дати школярам глибоку і всебічну інформацію з конкретної теми. “Сторінки” журналу можуть бути представлені у вигляді розповіді, повідомлення, рольової гри, включати елементи дискусії, можливі виступи ветеранів війни, працівників комісаріатів тощо [33–48]. Кожна сторінка відповідно оформляється.

Такий урок проводиться на етапі узагальнення знань і закріплення умінь і навичок школярів. Він активізує пізнавальну діяльність учнів, дозволяє глибше зрозуміти тему уроку.

Урок із застосуванням “робочого зошита”. Як засіб активізації самостійної роботи учнів можна застосовувати “робочі зошити”. У “зошити” дається додаткова, коротка інформація з теми, якої немає в підручнику, завдання для самостійної роботи. Такі “зошити” можна використовувати під час закріплення складних тем.

Урок – “Військовий поїзд”. Пасажирами такого “поїзда” є все учні класу. Робота групова, тому в класі поїзда є “купе”. На дошці намальований маршрут “поїзда”, позначені станції: “Обов’язок”, “Честь”, “Військове товариство”, “Дисципліна”, “Службовий етикет”. На кожній станції хлопців чекає цікаве завдання (розв’язати ситуацію, розповісти, визначити перспективи тощо). Підсумки підводяться на уроці, визначається рівень засвоєння теми, визначаються “відмінники бойової підготовки”.

Така форма організації уроку допомагає аналізувати, дозволяє виділити в темі головне, вчить чіткому формулюванню висновків, створює емоційний настрій.

Урок – прес-конференція. Тема уроку: “Збройні Сили України – нормативно-правові акти, що регламентують життя і побут військовослужбовців”.

Робота групова. Організовується як рольова гра: “командир – солдат” Прес-центр представлений кореспондентами, які випускають газету з теми конференції, готують проблемні питання для дискусії.

Такий урок вчить школярів діловому спілкуванню, організованості, дозволяє висловлювати і відстоювати свою думку, активізує навчальний процес.

Урок – групове опитування. Структура групового опитування подібна до структури групового заняття, але має відмінність: співвідношення вступної, основної та заключної частин становить пропорцію – 1:8:2. В основній частині лежить групове опитування. “Консультант” (з числа сильних учнів) відповідно до переліку питань запитує кожного члена своєї групи. Відповіді коментуються, доповнюються і спільно оцінюються всією групою [49–62]. Перелік питань складає вчитель. Розмова йде в групах напівголосно, щоб не заважати один одному.

Така форма організації уроку проводиться для повторення або закріплення матеріалу після завершення вивчення теми і дозволяє протягом короткого часу виявити знання всіх без винятку учнів, сприяє вихованню почуття взаємної вимогливості і відповідальності.

Урок – “Громадський огляд знань”. В системі різних форм групової пізнавальної діяльності “громадський огляд знань” займає особливе місце. В його організації дуже важливо правильно провести підготовчий період.

У період підготовки клас розбивається на групи по чотири-шість осіб на чолі з консультантом. Вся підготовка ведеться в групах. Учитель заздалегідь складає перелік питань, завдань, ситуацій, які школярі повинні виконати в групах в позаурочний час. Керує учитель групами через консультантів.

Громадський огляд знань відкриває голова журі. Огляду надається урочистий і піднесений характер.

Робиться виставка учнівських робіт (реферати, доповіді, плакати, діаграми, схеми, фотографії з теми). Розміщення столів незвичайна: перший ряд столів вільний – де самостійно працюють школярів. Вони сидять по групам зі своїми консультантами.

Після урочистого відкриття та вступного слова вчителя до своїх обов’язків приступає перший консультант, у якого є план огляду із зазначенням видів робіт (усних, письмових, карток, завдань-ситуацій, питань на кмітливість, вправ) [63–79]. Частина учнів виконують завдання біля дошки, частина – сидячи за окремими столами, частина відповідає з місця. Якщо відповідь недостатньо повна, учні з місця можуть доповнювати і уточнювати. Всі поправки і доповнення враховуються журі. Якщо журі вважатиме за потрібне, то може задавати додаткове запитання. Допускається і фронтальна робота, але вона не повинна займати багато часу.

Урок – “Навчальна зустріч”. Заняття на тему “Основні види військової діяльності” бажано проводити на базі військової частини із запрошенням військовослужбовців, які

можуть брати участь в обговоренні питань з теми. Зустріч веде вчитель. Урок проходить у формі запитань і відповідей та виконанні завдань.

Урок – “Диспут”. Заняття по темі “Військовослужбовець – патріот” можна провести в формі диспуту. Успіх диспуту багато в чому визначається темою, що вбирає в себе, як мінімум, дві різні позиції. Головне, в результаті обговорення учні повинні прийти до єдиної точки зору. Диспут не вимагає ні виставлення оцінок, ні прийняття рішення. Тому його мета – навчити логічно, доказово відстоювати свою точку зору, чути і розуміти іншу думку.

Групові форми ведення уроку. Викладач під час складання плану уроку ставить перед собою питання: як донести важку тему до вихованців, яку методику використовувати, щоб урок був емоційним, цікавим і компактним, і не допустити втоми школярів.

Групова форма наукової роботи дозволяє організувати самоврядування в пізнавальній діяльності: в групах вся робота здійснюється під керівництвом “викладача” з числа кращих учнів. Доречно використання диференційованого підходу – застосування карток – консультацій для самостійної роботи. Діяльність в групах поєднується з роботою біля дошки, фронтальними формами робіт (наприклад, карткою-тестом, перевірка якої здійснюється учителем експертом з допомогою сигнальних карток). У методичну частину уроку включається і самостійна робота, і робота з алгоритмічними приписами, вікторина.

Урок – “Робота з картками”. Робота з картками – це своєрідний план, який створював би умови для руху школяра за колективним навчальним маршрутом згідно із своїми індивідуальними особливостям. До змісту карток існують такі вимоги:

1. Завдання повинні бути спрямовані на активізацію розумових процесів учнів, на розвиток навчальних умінь, припускати їх посилену розумову напругу.

2. Послідовність завдань повинна відповідати складовим процесу навчання, тобто забезпечувати сприйняття навчального матеріалу, його самостійне опрацювання, пов’язувати з раніше вивченим, закріплення і повторення.

3. Завдання повинні бути забезпечені зазначенням джерел, звідки можна взяти матеріал для виконання завдання. Це може бути підручник, довідковий посібник, енциклопедія.

4. У кожному завданні слід чітко повідомляти, у якій формі потрібно його виконати (письмово, усно, у вигляді плану, схеми тощо).

5. Завдання повинні бути сформульовані коротко і чітко.

6. Завдання в кожному картку групуються тематично. Кількість карток з теми визначається її обсягом, часом, виділеним на вивчення теми. Картки поміщаються на дошку. Учень в будь-який час може познайомитися з матеріалом карток.

Завдання поділяються на класні і домашні, тому підготовку завдань учень здійснює як на уроці, так і у вільний від уроків час. За кожною групою завдань, об’єднаних в картці тематично, на спеціальному оціночному листі виставляється відмітка: прізвище, ім’я, тема, номер картки – бал.

Оціночний лист вивішується на окремий стенд в класі. Відмітки переносяться в журнал в кінці вивчення теми. Учень має можливість відстежувати результати своєї роботи, виправити отримані позначки. Все це підвищує відповідальність учнів.

Творчість викладача предмета “Захист України” в навчальному процесі проявляється в різних аспектах. Один з них – організація процесу навчання, застосування різних методів, засобів навчання [80–92]. Це і пошук способів активізації розумової діяльності учнів, стимулювання у них інтересу до предмета, а також організація навчальної діяльності школярів з різними пізнавальними інтересами. Але педагогічна творчість проявляється не тільки в організації процесу навчання. Вона перш за все необхідна під час конструювання змісту освіти, висунутого учням.

Програма задає зміст освіти списком питань в певній послідовності з зазначенням часу на їх вивчення. Викладач в залежності від контингенту учнів, від конкретних умов, регіонального компонента, умов навчання – сам вирішує питання щодо розподілу часу, про те, які питання і в якій послідовності краще вивчати, що повторювати і скільки часу залишити на повторення.

Творчий викладач, в кінцевому рахунку є не тільки виразником програми і підручників, але він повинен компенсувати їх упушення і прогалини, труднощі, пов'язані зі складністю тих чи інших питань, забезпечуючи засвоєння всього матеріалу.

Головна відмінна риса сучасного уроку – виконання школярами творчої самостійної роботи. Творча самостійна робота дозволяє учням отримувати принципово нові для них знання, закріплює навички самостійного пошуку інформації.

Залежно від мети і змісту навчального заняття в педагогічній практиці використовується поєднання різних форм організації самостійної роботи: фронтальної, індивідуальної, групової, парної, колективної. Розглянемо один з варіантів творчої, самостійної роботи учнів через методiku розробки реферату.

Методика роботи над рефератом з військово-патріотичної тематики. Робота над рефератом є методом організації навчально-пізнавальної діяльності, що розвиває розумову діяльність учня, формує аналітичне мислення, виробляє навички публічних виступів, дозволяє оцінити інтенсивність самостійної роботи.

В основу реферату входять: задум, план і написання.

Задум – це виділення проблеми, формулювання теми.

План передбачає сам процес роботи над рефератом (збір інформації, доказів, прикладів, зіставлення і доказ фактів).

Написання – це оформлення, коригування роботи, узагальнення висновків. Потім виступ з рефератом, відповіді на запитання.

Самостійна робота з військово-патріотичної тематики супроводжується постановкою завдань, що спонукають самих учнів до пошукової діяльності, вирішенню проблем. Практично по всіх темах розділу “Основи військової служби” курсу “Захист України” можна використовувати реферативну роботу, замінюючи традиційне опитування на уроці або вводячи в пояснення нової теми реферативні повідомлення учнів, таким чином здійснюючи принцип випереджаючого навчання.

У результаті реферативної роботи учні опановують такими прийомами:

формулювання пізнавального завдання;

вивчення понять і правил з розділу предмета;

пошук фактів, ідей, необхідної інформації, виявлення суперечностей, причин і наслідків події;

побудова моделі розглянутого об'єкта;

розуміння і тлумачення інформації (виявлення важливих рис тощо);

формулювання висновків.

Реферати частіше використовуються на уроках, коли викладач ставить завдання щодо виховання громадянської зрілості учнів, формування позитивного ставлення до військової служби, для цього необхідні знання військового законодавства, правильного уявлення понять про військову дисципліну, обов'язок.

Приклади тем рефератів з військово-патріотичної тематики:

Патріотизм і вірність військовому обов'язку – найважливіші якості захисника України.

Бойовий Прапор військової частини – символ військової честі, слави і відваги.

Дружба, військове товариство – основа бойової готовності частини та підрозділи.

Ордени – почесні нагороди за військові заслуги.

Ордени України сучасного етапу її розвитку.

Прапор Перемоги – символ бойової слави народу.

Вчені прогнозують, що XXI століття буде століттям гуманітарної культури. Саморозвиток стає в сучасних умовах найважливішим завданням педагогічної діяльності. Організаційним забезпеченням цього процесу є формування навичок самоорганізації і самоврядування. Механізм саморозвитку базується на виявленні природних задатків і здібностей дітей [93–99]. Педагог в цьому процесі виступає як діловий партнер, що допомагає учневі, поєднуючи таким чином управління та самоврядування.

Невід’ємним компонентом педагогічної системи є організація спостережень і фіксування змін до саморозвитку дітей, розвитку індивідуальних особливостей школяра через форми самостійної та дослідницької діяльності, якими є робота учнів над повідомленням, доповіддю, рефератом.

Перевірка і оцінка знань, отриманих під час вивчення розділу “Основи військової служби” предмета “Захист України”

Вивчення ступеня засвоєння учнями навчального матеріалу, оцінка їх знань і умінь, виявлення рівня розумового розвитку і пізнавальних здібностей учнів – найважливіша складова процесу навчання.

Основна мета перевірки – визначення повноти знань учнями програмного матеріалу, коригування цих знань і умінь, виховання відповідальності в навчальній роботі.

Перевірка знань, умінь і навичок підвищує самостійність і активність учнів у навчанні, спонукає їх до систематичної роботи з підручниками, словниками, довідниками, Інтернетом, більш уважного сприйняття і осмислення навчального матеріалу, що викладається викладачем.

Перевірка і оцінка знань проходить в ході поточних занять в усній або письмовій формі. Під час усної перевірки знань викладач звертається до учнів з питаннями, які вимагають роздумів, доказів, аналізу, узагальнення, висновків, пропозицій, вирішення і конкретних дій.

У письмові роботи включаються завдання, що вимагають знання графічних прийомів: схеми, таблиці, креслення. Ці роботи стимулюють творчі можливості учнів, вимагають застосування умінь і навичок отриманих під час вивчення предмета.

Письмові роботи проводяться, коли необхідно перевірити знання із значущих питань теми або розділу предмета “Захист України”.

Контрольні письмові роботи проводяться після вивчення розділів програми курсу предмета “Захист України” в кінці чверті і навчального року.

В курсі предмета “Захист України” може використовуватися залікова форма перевірки знань (зазвичай по розділах курсу).

Терміни прийому заліку призначаються завчасно відповідно до навчального плану. На заліках застосовуються як усні форми перевірки, так і завдання на виконання письмових і практичних робіт.

Основними видами перевірки і оцінки знань є поточна, підсумкова та екзамени. Поточна перевірка і оцінка знань проводиться в ході навчання.

На основі даних поточної перевірки знань і спеціально проведених контрольних робіт виставляється підсумкова оцінка знань за четверть, навчальний семестр, півріччя та навчальний рік.

На екзаменах перевіряються знання з курсу в цілому або по найважливішим його розділах, за якими визначається рівень засвоєння програмного матеріалу.

Приклади письмових перевірочних робіт

Контрольна робота.

Тема: “Військовий обов’язок”.

Варіант 1

1. Що таке військовий обов’язок і яку структуру він має?
2. Які основні особливості відрізняють військову службу від інших видів державної служби?
3. Які причини є поважними у разі неявки призовника за викликом військомату?
4. У яких випадках військовослужбовець (не офіцер), який проходить військову службу за призовом, має право на дострокове звільнення?

Варіант 2

1. Що таке військова служба і в яких військах, органах і формуваннях вона здійснюється?

2. Перерахуйте обов'язки громадян з військового обліку.
3. Які види підготовки громадян до військової служби встановлено Законом України “Про військовий обов'язок і військову службу”?
4. Для чого призначений запас Збройних Сил України і з яких категорій громадян він створюється?

Тестові завдання на тему “Організація військового обліку і його призначення”

1. Назвіть мету, з якою здійснюється військовий облік громадян України.
2. Складіть фразу з фрагментів (відповідь уявіть послідовністю літер, наприклад – в, і ...), запишіть отриману фразу в опитувальний лист або зошит:
  - а) ... особовим складом ...;
  - б) ... військовий облік громадян покликаний визначити ...;
  - в) ... забезпечення комплектування Збройних Сил Української ...;
  - г) ... можливості держави з ...;
3. Доповніть фразу: “Складова частина військового обов'язку, що складається в проведенні обліку громадян, які підлягають призову до лав Збройних Сил України, називається _____”.
4. Доповніть фразу: “_____ громадяни України _____ перебувати на військовому обліку, крім окремих _____”.
5. Назвіть категорії громадян, які підлягають військовому обліку.
6. Назвіть групи громадян України, які звільняються від військового обліку.
7. Доповніть фразу: “Спеціальності, що мають велике практичне значення під час воєнного стану або у воєнний час, що володіють статусом військової спеціальності називається _____”.
8. Наведіть два приклади військово-облікових спеціальностей.
9. Назвіть правовий документ, що визначає порядок військового обліку.
10. Назвіть вік постановки на військовий облік громадян чоловічої статі.
11. Вкажіть, в якому випадку на військовий облік ставляться громадяни жіночої статі.
12. Вкажіть, хто і як визначає придатність громадянина до військової служби під час первинної постановки на військовий облік.
13. Вкажіть, в якому випадку проводиться повторне медичне обстеження.
14. Наведіть три приклади, що ілюструють обов'язки громадян з військового обліку.

Таблиця 1

Використання таблиць для перевірки і контролю якості засвоєння знань учнями гуртка бойового хортингу на уроці з предмета “Захист України”

№	Питання	Відповіді	№
1	Що таке статус військовослужбовців?	Зберігається	1
2	Коли громадяни набувають статус військовослужбовця?	Не має права	2
3	Коли громадяни втрачають статус військовослужбовця?	До суду, в порядку, встановленому законами України та іншими актами законодавства України	3
4	Чи зберігається статус військовослужбовця за військовослужбовцями, захопленими в полон або в якості заручників, а також інтернованими в нейтральних країнах?	Дисциплінарну, адміністративну, матеріальну, громадянсько-правову, кримінальну	4

5	Чи мають право військовослужбовці брати участь в зборах, ходах, пікетуваннях?	Кримінальну	5
6	Чи мають право військовослужбовці брати участь в богослужіннях і релігійних церемоніях?	Мають право	6
7	Чи допускається створення релігійних об'єднань в військовій частині?	З початком військової служби	7
8	Чи можуть військовослужбовці складатися в громадських, в тому числі релігійних об'єднань?	Матеріальну	8
9	Чи мають право військовослужбовці займатися іншою оплачуваною діяльністю?	У будь-якому населеному пункті України або в іншій державі відповідно до законів України, інших актів законодавства України та міжнародними договорами України	9
10	Чи мають право військовослужбовці займатися підприємницькою діяльністю особисто або через довірених осіб?	Розпорядком дня військової частини відповідно до вимог загальновійськових статутів	10
11	Чи мають право військовослужбовці, які проходять службу за контрактом, навчатися в цивільних освітніх установах вищої та середньої професійної освіти?	Сукупність прав, свобод, гарантованих державою, а також обов'язків та відповідальності військовослужбовців, встановлених законами та іншими актами законодавства України	11
12	Чи мають право військовослужбовці, які проходять службу за призовом, навчатися в цивільних освітніх установах вищої та середньої професійної освіти?	На пенсію у зв'язку з втратою годувальника, а також на інші соціальні гарантії і компенсації, встановлені Законом України "Про статус військовослужбовців"	12
13	Яку відповідальність несуть військовослужбовці залежно від характеру і тяжкості вчиненого правопорушення?	Мають, у вільний від військової служби час як приватні особи	13
14	Яку відповідальність несуть військовослужбовці за порушення, які відповідно до законодавства України не тягнуть за собою кримінальної чи адміністративної відповідальності?	Можуть, якщо вони не переслідують політичні цілі	14
15	Яку відповідальність можуть нести військовослужбовці за матеріальну шкоду, заподіяну державі під час виконання обов'язків військової служби?	Не мають права	15
16	Яку відповідальність несуть військовослужбовці за скоєні злочини?	Із закінченням військової служби	16
17	Куди і в якому порядку можуть звернутися військовослужбовці для захисту своїх прав і законних інтересів?	Мають, у вільний від виконання обов'язків військової служби час, мирно, без зброї	17
18	Які права мають члени сімей загиблих (померлих) військовослужбовців?	Не допускається	18
19	Чим визначається тривалість службового часу військовослужбовців, що проходять військову службу за призовом?	Дисциплінарну, на підставі і в порядку, встановленому Законом України "Про статус військовослужбовців" і Дисциплінарним статутом Збройних Сил України	19
20	Де можуть вибрати місце постійного проживання військовослужбовці, які	Не має право, за винятком педагогічної, наукової та іншої творчої діяльності,	20

	проходили службу за контрактом, після звільнення з військової служби?	якщо вона не перешкоджає виконанню обов'язків військової служби	
--	---	---	--

Таблиця 2

Бланк викладача для письмового опитування (з відповідями)

№ питання	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
№ відповіді	11	7	16	1	17	13	18	14	20	2	6	15	4	19	8	5	3	12	10	9

Висновки. Представлені результати дослідження дають можливість зробити висновок: методично грамотне використання особливостей перевірки і контролю якості засвоєння знань учнями гуртка бойового хортингу на уроці з предмету “Захист України”, визначено предмет “Захист України” як основна форма військово-патріотичного виховання спортсменів бойового хортингу старшого шкільного віку, описано зародження принципів національно-патріотичного виховання в колективі бойового хортингу, філософії національного професійно-прикладного виду спорту України бойового хортингу.

Зазначено, що планування захисту України у закладах освіти та оборонно-спортивних оздоровчих таборах здійснюється згідно з Програмою захисту України і повинно бути спрямоване на всебічну та якісну підготовку юнаків до навчально-польових зборів, забезпечувати повне виконання програми, комплексне вивчення всіх її розділів у тісному зв'язку з іншими предметами.

Загальні вимоги до планування навчально-виховного процесу такі самі, як і до інших предметів загальноосвітнього циклу. Вони визначаються такими дидактичними принципами: науковість, розвиваючий і виховний характер навчання, свідомість та активність у навчанні; систематичність, послідовність, доступність, наочність у навчанні, міцність засвоєння знань, умінь і навичок; колективний та індивідуальний підхід у навчанні.

Формування якостей, необхідних майбутньому воїну, багато в чому залежить від обґрунтованих і об'єктивно діючих зв'язків між допризовною підготовкою та іншими шкільними основами наук. Міжпредметні зв'язки – спільна діяльність викладача предмета “Захист України” та учнів, під час якої у навчальній роботі використовується зміст інших навчальних дисциплін (історії, фізики тощо), здійснюється процес взаємного забезпечення знань як засіб узгодженості навчальних програм і підручників з урахуванням педагогічних умов, принципів побудови дидактичних систем.

Міжпредметні зв'язки позитивно впливають на навчально-виховний процес і розвиток особистості старшокласника. Досвід викладання підказує: для того щоб сформувані у кожного учня інтерес до матеріалу, який вивчається, мало правильно викласти його по суті. Необхідний високий емоційний рівень уроку. Великі можливості викладачу предмета “Захист України” надають література, мистецтво та гурткові заняття з бойового хортингу в закладі освіти.

Під час аналізу можливостей уроку з військово-патріотичного виховання учнів доцільно враховувати такі критерії: педагогічно обґрунтована постановка конкретної мети перед уроком; наявність мотивів, стимулів, що спонукають учнів до навчальної діяльності; передача учнями знань і вмінь, які сприяють формуванню військово-професійних якостей, широкої науково-технічної культури, що визначає новий тип воїна..

Перспективи подальшого дослідження полягатимуть у розробці програм з військово-патріотичного, фізичного та національно-патріотичного виховання школярів та студентів у процесі занять бойовим хортингом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антоненко С. А. Підготовка професійних захисників України у системі бойового хортингу / С. А. Антоненко, Е. А. Єрмоєнко, В. Л. Гришук // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 52–62.
2. Бабурнич С. А. Професіограма спортивного судді з бойового хортингу / С. А. Бабурнич, Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 343–353.
3. Бадьора С. М. Методи психічної саморегуляції співробітників правоохоронних органів у системі бойового хортингу / С. М. Бадьора, Е. А. Єрмоєнко, А. В. Тішин // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 334–346.
4. Біла В. Р. Військово-патріотичне виховання школярів і студентів у процесі занять бойовим хортингом / В. Р. Біла, Е. А. Єрмоєнко, В. В. Чмелюк // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 242–254.
5. Бобік С. П. Формування професійно-психологічних здібностей співробітників правоохоронних органів у процесі занять бойовим хортингом / С. П. Бобік, Е. А. Єрмоєнко, С. П. Параниця // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 23–38.
6. Боднарчук О. Г. Бойовий хортинг для підготовки співробітників правоохоронних органів / О. Г. Боднарчук, Е. А. Єрмоєнко, В. Р. Біла // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 226–242.
7. Боднарчук В. В. Бойовий хортинг як засіб формування професійно-прикладних якостей курсантів і працівників силових структур / В. В. Боднарчук, Е. А. Єрмоєнко, В. В. Чмелюк // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 188–200.
8. Брухно Ю. С. Бойовий хортинг як засіб формування фізичної культури студентів і курсантів / Ю. С. Брухно, Е. А. Єрмоєнко, В. Л. Гришук // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 200–214.
9. Буток О. В. Бойовий хортинг і здоров'я людини / О. В. Буток, Е. А. Єрмоєнко, В. Е. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 564–575.
10. Бухтіяров О. А. Бойовий хортинг як система підготовки українського професійного воїна-патріота / О. А. Бухтіяров, Е. А. Єрмоєнко, В. Л. Гришук // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 126–139.
11. Вехтев В. В. Бойовий хортинг у військовому мистецтві / В. В. Вехтев, Е. А. Єрмоєнко, А. В. Тішин // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 827–840.
12. Вишницький І. О. Застосування прийомів боротьби у різних видах єдиноборств / І. О. Вишницький, Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових статей. – Дніпро : ДДФКіС, 1996. – С. 57–72.
13. Ганчева В. І. Бойовий хортинг: методика застосування дихальних вправ у процесі занять / В. І. Ганчева, Е. А. Єрмоєнко, Г. А. Коломoeць // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 667–682.
14. Гарбовський Л. А. Бойовий хортинг і методика викладання у закладах вищої освіти / Л. А. Гарбовський, Е. А. Єрмоєнко, В. Л. Гришук // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 155–173.

15. Гречана Л. О. Бойовий хортинг у системі початкової школи закладів загальної середньої освіти / Л. О. Гречана, Е. А. Єрьоменко, С. М. Солодько // Шляхи удосконалення професійних компетентностей фахівців в умовах сьогодення : матер. міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. 28-29 травня 2020 р. / Мін-во освіти і науки України, Держ. наук. установа «Інститут модернізації змісту освіти», [та ін.]. – Київ, 2020. – С. 554–563.
16. Гречаний О. М. Методика викладання бойового хортингу в процесі гурткової роботи у закладах загальної середньої освіти / О. М. Гречаний, Е. А. Єрьоменко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 251–262.
17. Грищук В. Л. Бойовий хортинг як засіб професійно-прикладної підготовки правоохоронців до виконання службово-бойових завдань з протидії контрабанді у районах здійснення операції об'єднаних сил / В. Л. Грищук, Е. А. Єрьоменко, О. А. Бухтіяров // Протидія незаконному переміщенню товарів в районах здійснення Операції об'єднаних сил : тези допов. наук.-практ. семінару, 15 травня 2020 р. м. Ірпінь / Державна фіскальна служба України, Ун-т ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 59–73.
18. Деркач О. В. Розвиток фізичних якостей у співробітників правоохоронних органів засобами бойового хортингу за методом функціонального тренування / О. В. Деркач, Е. А. Єрьоменко, О. В. Бутко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 384–403.
19. Довгань Н. Бойовий хортинг як інструмент соціалізації студентів закладів вищої освіти / Н. Довгань, Е. Єрьоменко // Теорія і методика хортингу. – 2019. – Вип. 11. – С. 177–186.
20. Ерёмєнко Э. А. Хортинг – философия украинского единоборца / Э. А. Ерёмєнко // Боевые искусства – ключи к совершенству. – 2012. – № 6. – С. 4–5.
21. Єрьоменко В. Засоби профілактики основних стоматологічних захворювань у студентів, курсантів, спортсменів бойового хортингу та співробітників правоохоронних органів / В. Єрьоменко, Е. Єрьоменко // Теорія і методика хортингу. – 2018. – Вип. 9. – С. 116–126.
22. Єрьоменко В. Е. Медичний контроль змагальної діяльності з бойового хортингу / В. Е. Єрьоменко, Е. А. Єрьоменко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 195–215.
23. Єрьоменко В. Стоматологічне здоров'я дітей та молоді як чинник спортивних успіхів у бойовому хортингу / В. Єрьоменко, Е. Єрьоменко // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 96–111.
24. Єрьоменко Е. А. Бойовий хортинг. Навчальна програма спортивної секції з бойового хортингу для учнів середнього шкільного віку 5–9 класів : навч. програма / Е. А. Єрьоменко // Мін-во освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти. – ГС «НФБХУ», 2021. – 127 с.
25. Єрьоменко Е. А. Бойовий хортинг – виховна система школярів України / Е. А. Єрьоменко, О. М. Гречаний // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 240–251.
26. Єрьоменко Е. А. Бойовий хортинг – професійно-прикладний вид спорту правоохоронних органів України : монографія / Е. А. Єрьоменко ; Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України, Національна федерація бойового хортингу України. – К : ГС «НФБХУ», 2020. – 203 с.
27. Єрьоменко Е. А. Бойовий хортинг у системі професійної підготовки співробітників державних правоохоронних органів : монографія / Е. А. Єрьоменко // Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. – Київ : ГС «НФБХУ», 2021. – 222 с.
28. Єрьоменко Е. А. Бойовий хортинг як ефективний засіб військово-патріотичного виховання школярів і студентів / Е. А. Єрьоменко // Теорія і методика хортингу. – 2018. – Вип. 9. – С. 31–39.
29. Єрьоменко Е. А. Бойовий хортинг як засіб виховання фізичної культури та основ здоров'я студентів закладів вищої освіти / Е. А. Єрьоменко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 215–225.
30. Єрьоменко Е. А. Бойовий хортинг як засіб військово-патріотичного виховання старшокласників / Е. А. Єрьоменко, К. М. Кукушкін // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 273–287.

31. Єрмоєнко Е. Бойовий хортинг як засіб оптимізації функціональної підготовки студентів і курсантів спеціалізованих закладів вищої освіти та співробітників правоохоронних органів / Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 19–33.
32. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг як засіб прикладної психофізичної підготовки курсантів правоохоронних спеціальностей відомчих закладів вищої освіти / Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 128–138.
33. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг як засіб професійно-психологічної підготовки співробітників правоохоронних органів України : монографія / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України, Нац. федерація бойового хортингу України. – К : ГС «НФБХУ», 2020. – 138 с.
34. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг як система формування готовності співробітників правоохоронних органів до дій в екстремальних ситуаціях / Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 110–128.
35. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг як чинник формування військово-патріотичних здібностей, фізичної культури та основ здоров'я учнівської молоді / Е. А. Єрмоєнко, І. В. Кузора // *Науковий часопис Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. праць*. К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2020. Вип. 8 (128) 20. С. 61–69.
36. Єрмоєнко Е. Витоки та історія розвитку бойового хортингу в Україні і за кордоном / Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2019. – Вип. 11. – С. 55–70.
37. Єрмоєнко Е. А. Виховання наполегливості у школярів 6–7 років у процесі занять хортингом : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / Едуард Анатолійович Єрмоєнко. – К., 2016. – 222 с.
38. Єрмоєнко Е. А. Виховання фізичної культури та основ здоров'я студентів у процесі занять бойовим хортингом / Е. А. Єрмоєнко // *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15 «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури / Фізична культура і спорт»*. – 2019. – Вип. 10 (118). – 2019. – С. 49–56.
39. Єрмоєнко Е. А. Виховна система бойового хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 9. – С. 156–171.
40. Єрмоєнко Е. А. Відкрита заява Едуарда Єрмоєнка про заснування хортингу – національного виду спорту України 17 липня 2008 року / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во України у справах сім'ї, молоді та спорту. Київ : Тренерська рада, 2008. – 7 с.
41. Єрмоєнко Е. Військово-патріотична програма та прикладний хортинг / Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу : зб. наук. праць / Нац. академія педагогічних наук України, Ін-т проблем виховання НАПН України, Українська федерація хортингу. – К. : Паливода А. В., 2014. – Вип. 1. – С. 10–19.
42. Єрмоєнко Е. А. Військово-прикладний і бойовий хортинг у системі професійної підготовки допризовної молоді, військовослужбовців та правоохоронців / Е. А. Єрмоєнко, С. С. Полторацький // Шляхи удосконалення професійних компетентностей фахівців в умовах сьогодення : матер. міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. 28-29 травня 2020 р. / Мін-во освіти і науки України, Держ. наук. установа «Інститут модернізації змісту освіти», [та ін.]. – Київ, 2020. – С. 527–533.
43. Єрмоєнко Е. Всесвітнє українське земляцтво та діаспора у сприянні розвитку бойового хортингу / Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 56–79.
44. Єрмоєнко Е. А. Декларація хортингу у світі / Е. А. Єрмоєнко // Колегія Мін-ва України у спр. сім, мол. та сп. : Київ, 2008. – 12 с.
45. Єрмоєнко Е. А. Засади формування цінностей здорового життя учнівської та студентської молоді засобами хортингу. *Науковий часопис Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. праць*. К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. Вип. 10 (80) 16. – С. 38–44.
46. Єрмоєнко Е. А. Значимість цінностей фізичної культури та основ здоров'я для студентів і курсантів, які займаються бойовим хортингом. *Науковий часопис Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. праць*. К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2019. Вип. 11 (119) 19. С. 71–79.
47. Єрмоєнко Е. А. Комплексне використання потенціалу бойового хортингу для забезпечення національної безпеки України в умовах зовнішньої агресії / Е. А. Єрмоєнко // Актуальні проблеми

забезпечення національної безпеки та спрощення процедур міжнародної торгівлі : зб. тез IV наук.-практ. інтернет-конфер., 25-31 травня 2020 р., м. Ірпінь – м. Хмельницький / Мін-во фінансів України, Ун-т ДФС України [та ін.]. – Хмельницький : Науково-дослідний центр митної справи, 2020. – С. 18–23.

48. Єрмоєнко Е. А. Концепція розвитку бойового хортингу в системі освіти України : монографія / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України, ГС «Національна федерація бойового хортингу України. – К : ГС «НФБХУ», 2020. – 122 с.

49. Єрмоєнко Е. Медико-біологічні та морфофункціональні особливості бойового хортингу у процесі виховання фізичної культури та основ здоров'я студентів / Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 112–121.

50. Єрмоєнко Е. Медико-фізіологічні чинники самоконтролю за фізичним навантаженням на тренуваннях з бойового хортингу у процесі виховання фізичної культури студентів / Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2018. – Вип. 9. – С. 127–138.

51. Єрмоєнко Е. А. Міжнародні правила змагань з хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Київ : МГО «Міжнародна Федерація Хортингу», 2009. – 85 с.

52. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма гурткової (секційної) роботи «Хортинг» для учнів 1–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів / Е. А. Єрмоєнко // К. : Паливода А. В., 2012. – 268 с.

53. Єрмоєнко Е. А. Наукове обґрунтування психолого-педагогічних умов виховання фізичної культури та основ здоров'я студентів у процесі занять бойовим хортингом / Е. А. Єрмоєнко // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15 : Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. праць. - Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020. - Вип. 3 (123). - С. 47-56. - DOI 10.31392/NPU-ps.series15.2020.3(123).09.

54. Єрмоєнко Е. А. Основоположні принципи бойового хортингу. *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць*. К. : Паливода А. В. 2018. Вип. 9. С. 22–31.

55. Єрмоєнко Е. А. Особливості самовиховання в бойовому хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 40–55.

56. Єрмоєнко Е. А. Особливості фізичної і психологічної підготовки та формування професійних якостей курсантів і працівників правоохоронних органів засобами бойового хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Протидія незаконному переміщенню товарів в районах здійснення Операції об'єднаних сил : тези допов. наук.-практ. семінару, 15 травня 2020 р. м. Ірпінь / Державна фіскальна служба України, Ун-т ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 39–42.

57. Єрмоєнко Е. А. Правомірність застосування службово-прикладних прийомів фізичного впливу системи бойового хортингу в екстремальних умовах соціального характеру у межах необхідної самооборони / Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 95–110.

58. Єрмоєнко Е. А. Принципи виконання й методика вивчення базових технічних елементів хортингу: методичний посібник / Е. А. Єрмоєнко // К. : Паливода А. В., 2009. – 87 с.

59. Єрмоєнко Е. А. Психічні процеси в бойовому хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 63–72.

60. Єрмоєнко Е. А. Робоча програма фізкультурно-оздоровчих занять з хортингу для дітей / Е. А. Єрмоєнко // К. : Нац. ун-т фізичного виховання і спорту України, 2009. – 32 с.

61. Єрмоєнко Е. А. Система фізичного виховання спортсменів бойового хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 187–205.

62. Єрмоєнко Е. А. Теоретико-методичні засади виховання наполегливості в молодших школярів у процесі занять бойовим хортингом : монографія / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во освіти і науки України, Ін-т проблем виховання НАПН України. – ГС «НФБХУ», 2020. – 191 с.

63. Єрмоєнко Е. А. Технічна підготовка спортсмена бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – ГС «НФБХУ», 2020. – 652 с.

64. Єрмоєнко Е. А. Тренування в хортингу: навчально-методичний посібник / Е. А. Єрмоєнко // К. : Паливода А. В., 2009. – 227 с.

65. Єрмоєнко Е. Філософія бойового хортингу / Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2018. – Вип. 9. – С. 82–104.
66. Єрмоєнко Е. Формування фізичної культури та цінностей здорового способу життя студентської молоді як передумова спортивних успіхів у бойовому хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2019. – Вип. 11. – С. 261–274.
67. Єрмоєнко Е. А. Формування цінностей здорового життя учнівської та студентської молоді на заняттях хортингом у навчальних закладах / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2016. – Вип. 6. – С. 115–123.
68. Єрмоєнко Е. А. Хортинг : навчальна програма гурткової (секційної) роботи для учнів 1–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів / Єрмоєнко Едуард Анатолійович. – Київ : Паливода А. В., 2012. – 268 с.
69. Єрмоєнко Е. А. Хортинг – національний вид спорту України: метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко. – К. : Паливода А. В., 2014. – 1064 с.
70. Зверев А. В. Бойовий хортинг у методиках вдосконалення силових якостей спортсменів різних вікових груп / А. В. Зверев, Е. А. Єрмоєнко, А. В. Тішин // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 593–603.
71. Івашковський В. Психомоторика та психо-фізіологічні особливості підготовки спортсменів бойового хортингу / В. Івашковський, Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 130–138.
72. Ільницький І. Р. Хортинг та організація навчання / І. Р. Ільницький, Е. А. Єрмоєнко, С. А. Бабурнич // Збірник наукових праць. – Київ : Паливода А. В., 2008. – С. 247–258.
73. Карасевич С. А. Бойовий хортинг як засіб морально-етичного виховання особистості / С. А. Карасевич, Е. А. Єрмоєнко, В. Р. Біла // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 346–357.
74. Кіблицький Р. В. Бойовий хортинг: концептуальні засади розвитку і популяризації в Україні / Р. В. Кіблицький, Е. А. Єрмоєнко, А. В. Тішин // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 502–514.
75. Коломоєць Г. А. Бойовий хортинг і принципи формування духовно-моральної вихованості учнів / Г. А. Коломоєць, Е. А. Єрмоєнко, В. В. Деревянко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 776–793.
76. Колос М. А. Бойовий хортинг: швидкісно-силова підготовка та оптимізація управління навчально-тренувальним процесом / М. А. Колос, Е. А. Єрмоєнко, О. М. Сидоренко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 493–502.
77. Кузора І. В. Військово-патріотична програма бойового хортингу / І. В. Кузора, Е. А. Єрмоєнко, В. В. Вехтєв // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 840–852.
78. Кукушкін К. М. Методика військово-патріотичного виховання школярів у процесі занять бойовим хортингом / К. М. Кукушкін, Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 6–14.
79. Куцкір М. С. Принципи виховання системних вольових якостей спортсменів хортингу / М. С. Куцкір, Е. А. Єрмоєнко, О. М. Гречаний // Педагогіка хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол.: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2009. – С. 108–126.
80. Литвиненко А. М. Бойовий хортинг – комплексна система фізичного виховання особистості / А. М. Литвиненко, Е. А. Єрмоєнко, В. Е. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 403–422.
81. Лях В. Інноваційні підходи у боротьбі «Лави на лаву» з учнями козацьких класів і спортсменів бойового хортингу / В. Лях, Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2019. – Вип. 11. – С. 164–176.

82. Ляховець О. О. Бойовий хортинг як засіб виховання патріотизму у дітей дошкільного віку / О. О. Ляховець, Е. А. Єрьоменко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 305–315.
83. Остапенко О. І. Бойовий хортинг як засіб формування у старшокласників готовності до військової служби / О. І. Остапенко, Е. А. Єрьоменко, А. В. Тішин // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 638–652.
84. Петрочко Ж. В. Хортинг – школа сили і честі юного українця : метод. посіб. / Ж. В. Петрочко, Е. А. Єрьоменко. – К. : ПАЛИВОДА А. В., 2016. – 544 с.
85. Полторацький С. С. Бойовий хортинг у впровадженні воїнських традицій українського народу / С. С. Полторацький, Е. А. Єрьоменко, В. Е. Єрьоменко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 538–550.
86. Присяжнюк С. Бойовий хортинг та проблема активного відпочинку спортсменів у різні вікові періоди / С. Присяжнюк, Е. Єрьоменко // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 206–218.
87. Пустолякова Л. Бойовий хортинг у системі навчання фізичних вправ загального розвитку та спеціально-підготовчих вправ на заняттях з фізичного виховання у закладах вищої освіти / Л. Пустолякова, Е. Єрьоменко // Теорія і методика хортингу. – 2019. – Вип. 11. – С. 187–195.
88. Рудей Д. Ю. Бойовий хортинг у комплексі виховних засобів спортсменів шкільного віку / Д. Ю. Рудей, О. М. Гречаний, Е. А. Єрьоменко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 334–343.
89. Сичов С. Бойовий хортинг та особливості оптимізації управління атлетичним тренуванням у процесі спортивної діяльності / С. Сичов, Е. Єрьоменко // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 219–225.
90. Сікан В. Ю. Технології здоров'язбереження у методиці хортингу / В. Ю. Сікан, Е. А. Єрьоменко, С. А. Бабурнич // Педагогіка хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол.: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2009. – С. 284–301.
91. Степанюк А. В. Планування та організація навчально-виховного процесу з хортингу / А. В. Степанюк, Е. А. Єрьоменко, В. В. Вехтев // Педагогіка хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол.: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2009. – С. 325–338.
92. Степура Т. М. Бойовий хортинг як засіб формування специфічних психічних властивостей співробітників правоохоронних органів / Т. М. Степура, Е. А. Єрьоменко, О. В. Бутко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 173–188.
93. Тішин А. В. Застосування прийомів бойового хортингу при вдосконаленні навчання у вищих освітніх установах правоохоронних органів України / А. В. Тішин, Е. А. Єрьоменко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 296–305.
94. Федорченко Т. Є. Бойовий хортинг і методика проведення занять в умовах здоров'язберігальної педагогіки / Т. Є. Федорченко, Е. А. Єрьоменко, В. Е. Єрьоменко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 695–713.
95. Чмелюк В. В. Бойовий хортинг у підрозділах державної митної служби для підготовки співробітників до протидії незаконному переміщенню товарів у районах здійснення операції об'єднаних сил на сході України / В. В. Чмелюк, Е. А. Єрьоменко, В. В. Бондарчук // Протидія незаконному переміщенню товарів в районах здійснення Операції об'єднаних сил : тези допов. наук.-практ. семінару, 15 травня 2020 р. м. Ірпінь / Державна фіскальна служба України, Ун-т ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 7–25.
96. Чмелюк В. В. Бойовий хортинг як чинник навчання і професійної підготовки курсантів закладів вищої освіти правоохоронної спрямованості / В. В. Чмелюк, Е. А. Єрьоменко, В. В. Бондарчук // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 8–23.

97. Шаповалов Б. Б. Перспективи розвитку бойового хортингу як засобу підготовки військовослужбовців правоохоронних органів військової структури до дій з ризиком для життя та здоров'я / Б. Б. Шаповалов, Е. А. Єрмоменко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 315–322.

98. Шило О. М. Фізичне і морально-психологічне становлення особистості засобами хортингу / О. М. Шило, Е. А. Єрмоменко, В. В. Вехтев // Педагогіка хортингу : зб. наук. праць. – К. : Паливода А. В., 2010. – С. 127–140.

99. Savchenko, A. (2017). Combat horting – educational practice for young people / A. Savchenko, E. Yeromenko // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 88–95.

Yeromenko E. A.

State Tax University, Irpin, Ukraine

ANALYSIS OF THE KNOWLEDGE LEVEL OF THE STUDENTS OF THE SCHOOL SPORTS SECTION OF COMBAT HORTING WHEN LEARNING THE SUBJECT "DEFENSE OF UKRAINE"

***Abstract.** This scientific article characterizes the features of testing and quality control of knowledge acquisition by students of the combat horting group in the lesson "Defense of Ukraine", defines the subject "Defense of Ukraine" as the main form of military-patriotic education of combat horting athletes of senior school age, describes the origin of national principles. patriotic education in the team of combat horting, the philosophy of the national professional and applied sport of Ukraine combat horting. It is noted that the planning of Ukraine's defense in educational institutions and defense and sports health camps is carried out in accordance with the Program of Defense of Ukraine and should be aimed at comprehensive and high-quality training of young people for field training, ensure full implementation of the program. with other subjects. The general requirements for planning the educational process are the same as for other subjects of the general education cycle. They are determined by the following didactic principles: scientific, developmental and educational nature of learning, consciousness and activity in learning; systematicity, consistency, accessibility, clarity in learning, the strength of the acquisition of knowledge, skills and abilities; collective and individual approach to learning. The formation of the qualities needed for a future soldier largely depends on sound and objective links between pre-service training and other school science bases. Interdisciplinary links - joint activities of the teacher of the subject "Defense of Ukraine" and students, during which the educational work uses the content of other disciplines (history, physics, etc.), the process of mutual knowledge as a means of coordination of curricula and textbooks taking into account pedagogical conditions, principles of construction of didactic systems. Interdisciplinary links have a positive effect on the educational process and the development of the personality of high school students. Teaching experience suggests that in order to form in each student an interest in the material being studied, it was not necessary to present it in essence. A high emotional level of the lesson is required. Literature, art and group classes in combat horting in an educational institution provide great opportunities for a teacher of the subject "Defense of Ukraine". When analyzing the possibilities of the lesson on military-patriotic education of students, it is advisable to take into account the following criteria: pedagogically justified setting a specific goal before the lesson; the presence of motives, incentives that motivate students to learning activities; transfer by students of knowledge and skills that contribute to the formation of military-professional qualities, a broad scientific and technical culture that defines a new type of warrior.*

***Key words:** checking and quality control of knowledge, subject "Defense of Ukraine", philosophy of combat horting, combat horting, military-patriotic education, readiness to defend the Motherland, students of the combat horting circle.*